

عوامل مؤثر در حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی بناهای اسلامی (مطالعه موردی بناهای شهر تهران)

سیده صفا موسوی

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم اجتماعی، واحد علوم تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

mousavisafa@yahoo.com

فائزه حسین‌زاده

کارشناس ارشد مدیریت امور فرهنگی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

هدف پژوهش: در این پژوهش عوامل مؤثر در حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران مورد بررسی قرار گرفت. بر این اساس سعی شد تا در ابتدا عوامل مرتبط با این عوامل شناسایی گردد. هدف دیگر پژوهش مشخص نمودن رابطه بین این متغیرها در کارشناسان و خبرگان سازمان میراث فرهنگی بود، که با استفاده از مباحث نظری و ادبیات موضوع شاخص‌ها استخراج و سپس با اجرای پرسشنامه‌ها و جمع‌آوری اطلاعات، رابطه متغیرها مورد بررسی قرار گرفت. شناخت جامع عوامل اجتماعی در حفظ و احیای آثار تاریخی و بناهای اسلامی در راستای شناخت کامل فرهنگ و هویت آن جامعه‌ای است که آثار تاریخی در آن قرار دارد. چنین شناختی می‌تواند ابعاد مختلف جهان‌بینی انسان‌های جامعه را در دوره‌های تاریخی نمایان سازد.

روش پژوهش: روش تحقیق توصیفی و از نوع پیمایشی بوده و جهت جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌ای شامل اطلاعات جمعیت شناختی و سوالات متغیرهای اصلی استفاده شد. روایی محتوای این پرسشنامه‌ها با استفاده از نظرات متخصصان این رشته و نظرات اساتید محترم، تأیید شد، پایایی ابزار نیز علاوه بر سطح قابل قبولی که پس از اجرای اولیه روی نمونه ۳۷ نفری با استفاده از آلفای کرونباخ به دست آمد. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه کارشناسان و خبرگان سازمان میراث فرهنگی بود که از این میان ۸۸ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند و روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر تصادفی ساده گزارش شده است. پایایی متغیرها با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰٫۸۸۷ تعیین شد و روایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت. آزمون‌های آماری، توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم‌افزار PLS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتیجه‌گیری: نتایج این تحقیق حاکی از آن است که بین عوامل اجتماعی از جمله آگاهی عمومی، مسئولیت اجتماعی، مشارکت شهروندی تعامل اجتماعی رفتار شهروندی در حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد. از طرفی نتایج نشان می‌دهد، بین تأثیر سرمایه اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران رابطه معناداری وجود ندارد.

کلید واژه‌ها: عوامل اجتماعی، آگاهی عمومی، مسئولیت اجتماعی، مشارکت شهروندی، تعامل اجتماعی رفتار شهروندی.

مقدمه

اکثر بازدیدکنندگان و شهروندان با آن برخورد دارند و بخش عمده تصویر شهری شکل می‌گیرد، لذا پرداختن به این مسئله از طریق رسانه‌های جمعی و نهادهای مربوطه از جمله سازمان میراث امری اجتناب‌ناپذیر است. با نگاهی به گذشته و بافت‌های تاریخی، قدیمی و بناهای اسلامی در می‌یابیم که نقش عمده‌ای در شخصیت بخشی به شهرها را ایفا می‌کردند (کلاتری، ۱۳۹۰). گزارش‌های موجود نشان می‌دهد شبکه در هم تنیده این بافت‌ها و معابر که نتیجه سال‌ها تلاش شهروندان برای تداوم حیات شهری است، مملو از خاطرات، دل مشغولی‌ها، نیازها و مسائل شهروندان بوده و گویای نوع زندگی، طرز فکر، سطح اقتصادی، نوع روابط اجتماعی و سایر اشتراکات ذهنی و عینی شهروندان در مقیاس شهر می‌باشد حفظ واحیا ارزش‌های فرهنگی آنها با شرایط اجتماعی موجود را ضروری می‌سازد (کومارلو و همکاران، ۲۰۱۴). هدف نگارنده این پژوهش بررسی عوامل اجتماعی در حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران می‌باشد. بنابراین مسئله اصلی این است که عوامل اجتماعی موثر در حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران کدامند؟

ادبیات تحقیق

پیشنه تحقیق:

ابتدا لازم برای دستیابی به ضرورت‌ها، اهداف و روش‌های مناسب سامان‌دهی در خصوص، مسائل اصلی بافت‌های تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران، موشکافی شود. این رویکرد با مسائلی همچون عدم توجه به مشارکت و همکاری ساکنین در احیای ارزش‌های فرهنگی، فرهنگ ساکنین بافت، مشکلات اقتصادی ساکنین بافت و غیره رو به روست که زمینه ساز تعارض‌های دیگر شده است. بویژه برخورد نابرابر مدیریت شهری در ارائه امکانات و خدمات به کاهش احیای این بافت‌ها کمک کرده است. از طرفی، اهمیت موضوع در میان مدیران میراث فرهنگی، در حوزه عملیاتی و آنچه بصورت عملی مورد پژوهش قرار گرفته‌اند، مخصوصاً در منابع داخلی، مطالعه زیادی را به خود اختصاص نداده‌اند و این ضرورت مطالعه، پژوهش و تفسیر بیشتر در ارتباط با این مساله را به روشنی آشکار می‌نماید. در این راستا، عوامل اجتماعی موجود و ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی و همچنین اثرات متقابل این دو مفهوم باعث می‌شود که تغییراتی در تصمیم‌گیری مدیران به وجود آورد که در نهایت باعث توسعه و مرمت و حفظ ارزش بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران می‌شود. از آنجا که بناهای تاریخی و اسلامی جزء اولین نقاطی هستند که

جدول ۱- پیشینه داخلی تحقیق:

ردیف	نام محقق	عنوان تحقیق	نتایج حاصل از تحقیق
۱	میرزاخانلری ۱۳۹۵	بررسی حفاظت از بافت تاریخی شهرهای ایرانی رویکرد ارزش‌های غیرکالبدی (مطالعه موردی گذر صالحیه تا محله آخوند قزوین)	در این پژوهش به دنبال پاسخگویی به سوالاتی هستیم همانند اینکه ارزش‌های ناملموس در شکل‌گیری شهرهای ایرانی اسلامی چه نقشی خواهند داشت؟ رویکرد ارتقاء و احیای بافت تاریخی با هویت مذهبی با توجه به نظریات نوین مرمت شهری امروز چیست؟ و این رویکرد در نمونه موردی محله سردار قزوین چگونه می‌تواند هویت و اصالت را به آن بازگرداند. پاسخ شاید در پیوند دوباره عناصر شاخص و با ارزش محله و دمیدن روحی تازه به کالبد مسکونی بافت است تا این امر موجب ارتقاء کیفیت

<p>زندگی ساکنین، هویت ایرانی اسلامی محله و ایجاد شخصیت فرهنگی بافت شود.</p>			
<p>نتایج نشان می‌دهند توجه و به تصویر کشیدن ارزش‌ها می‌تواند مبنایی برای تصمیم‌گیری‌های مربوط به حوزه گردشگری و میراث فرهنگی باشد. از دیگر سوم بتوان با اولویت‌بندی مداخله اجرایی پروژه‌های گردشگری فرهنگی با شناخت قابلیت‌های مکان‌های میراث معماری و شهری با هدف بهبود وضعیت اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی ساکنان، توسعه و ترویج فرهنگ و هویت بومی و منطقه‌ای و در جهت حفظ و احیای هویت تاریخی این شهر شاهد تأثیر قالب توجهی بود.</p>	<p>بررسی نقش ارزش‌های میراث معماری و شهری در توسعه گردشگری فرهنگی</p>	<p>عباس‌زاده و همکاران ۱۳۹۴</p>	<p>۲</p>
<p>دست‌یابی به فرآیند ارزش محور در مداخله بافت‌های تاریخی نتیجه نهایی پژوهش می‌باشد و دارای سه مرحله مدیریت و سازمان ارزش محور، شناسایی و ثبت آثار ارزش محور و مؤلفه‌های کیفی تأثیرگذار در طراحی بافت‌های فرهنگی تاریخی است در نهایت با مطالعه تجربیات ملی و بین‌المللی در زمینه حفاظت مؤلفه‌های کیفی مداخله شامل "مدیریت ارزش‌ها"، "حریم‌گذاری براساس ارزش‌ها" و "معیارهای کیفی طراحی در بافت‌های فرهنگی تاریخی" نتیجه‌گیری شدند و مؤلفه‌های کیفی تأثیرگذار بر طراحی در قالب پنج معیار "رابطه همزیگری بافت تاریخی با شهر"، "تحمل‌گرایی و تعامل‌گرایی برای کاربست تکنولوژی‌های جدید"، "تدوین راهبرد برای حضور و مشارکت مردم"، "احترام به حق و حقوق انسانی انسان‌ها" و "توجه به حقوق آیندگان" برای طراحی در بافت‌های تاریخی پیشنهاد شده است.</p>	<p>بررسی فرآیند سیاست‌گذاری برای بازنمایی ارزش‌های فرهنگی تاریخی در بافت‌های تاریخی ایران؛ مطالعه موردی: بازار تاریخی تبریز</p>	<p>ابراهیمی ۱۳۹۱</p>	<p>۳</p>
<p>یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که راهکار برون رفت از مشکلات و احیای بافت‌های تاریخی ارزشمند در گرو اجرای برنامه‌هایی است که بر راهبردها و سیاست‌های تعاملی بین بازآفرینی فرهنگی و گردشگری فرهنگی شهری استوار است. رویکرد گردشگری فرهنگی نیز مانند بازآفرینی به نوبه خود از ابزار موثر در احیای بافت‌های تاریخی محسوب می‌شود. بالفعل‌سازی پتانسیل‌های بالقوه گردشگری و هویت تاریخی در رابطه‌ای مستقیم با یکدیگر، حیات واقعی و مدنی شهری را تضمین می‌کند. جهت تدقیق موضوع، کاربست راهبردهای پیشنهادی در طراحی بافت تاریخی قزوین مورد بررسی قرار گرفته است تا زمینه تحول و معاصرسازی یکی از بافت‌های ارزشمند میراث فرهنگی کشور فراهم گردد.</p>	<p>بررسی بازآفرینی فرهنگ مدار در بافت تاریخی شهر قزوین با تاکید بر گردشگری شهری پرداخته است.</p>	<p>امین‌زاده و دادرس ۱۳۹۱</p>	<p>۴</p>
<p>نتایج نشان دادند از آنجا که ارزش‌های مختلف تاریخی،</p>	<p>بررسی شناخت متغیرهای وابسته به</p>	<p>ابراهیمی و مقدسیان</p>	<p>۵</p>

ردیف	نام محقق	عنوان تحقیق	نتایج حاصل از تحقیق
	۱۳۹۲	ارزش در بافت‌های تاریخی فرهنگی جهت برنامه‌ریزی برای بازآفرینی شهری	فرهنگی و مذهبی در این محدوده حضوری مستمر دارند، می‌توان با انجام تمهیداتی در جهت تثبیت ارزش‌های مطلوب و تقویت ارزش‌های کم رنگ شده گام برداشت.
۱	کین و همکاران ۲۰۱۷	بررسی فرهنگ و هویت اجتماعی در حفظ میراث فرهنگی: یک مطالعه تجربی	فرضیه این تحقیق این است که چنانچه با آگاهی از موادهای مورد استفاده در مرمت و راهکارهای مناسب برای حفاظت آثار هنری و تاریخی به درستی آموزش داده شود می‌توان موزه‌داران و دیگر افراد که مسئول نگهداری چنین آثاری هستند از آسیب‌های احتمالی وارد جلوگیری کنند. این تحقیق بر مبنای مطالعات نظری در مورد حفاظت و نگهداری آثار هنری و تاریخی و تاثیرات آن در آسیب‌های احتمالی وارده انجام می‌شود و تلاش دارد با رویکردی تحلیلی، بستری مناسب برای شناخت حفاظت و مرمت را فراهم آورد.
۲	نیها ۲۰۱۵	عوامل اجتماعی و سیاسی در آثار تاریخی هند پس از استعمار: مورد سنگول، پنجاب	نتایج بررسی‌ها بیانگر آن بود که تاثیرگذارترین عامل در معاصر سازی بناهای ارزشمند تاریخی هند، شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی و پس از آن مداخله در مقایسه با شاخص‌های روش مندی، هویتی و فنی هنری و ندرتی، بوده است که نشان دهنده تاثیر زیاد آثار سنتی هند در ذهن ساکنان و همچنین موثر بودن سرمایه‌گذاری‌ها در این زمینه بر رضایت مندی اجتماعی و اقتصادی مردم هند است. از طرف دیگر، پایین بودن شاخص‌های روش مندی و هویتی، بیانگر این موضوع است که معاصر سازی‌های صورت گرفته در زمینه‌های برنامه‌ریزی، عملیات اصولی و اقدام اساسی در کالبد بنا دچار ضعف بوده است. این موضوع می‌تواند به این دلیل باشد که نگاه به این مقوله نگاهی کوتاه مدت و یا حداکثر میان مدت بوده و توجه به ظواهر امر بر توجه به اقدامات اساسی و پایه‌ای اولویت داشته است.
۳	آریتولیس ۲۰۱۵	روش شناسی برای توسعه عوامل اجتماعی در بهبود آثار تاریخی در تسالونیک، یونان،	شیوه جمع‌آوری اطلاعات پایه و داده‌ها، به کمک بهره‌گیری از روش‌های تحلیل محتوا و مشاهده و تحلیل گرافیکی صورت پذیرفته است. نتایج حاصل از این تحقیق با وجود نداشتن مطالعات زمینه در توسعه عوامل اجتماعی و بی‌توجهی مسئولین برمی‌گردد و با آن گره خورده است. توجه نداشتن به هویت شهری، فرهنگ و دین و مذهب شهروندان و نیاز آنها سبب بوجود آمدن فضاهای شهری نامناسب و بی‌هویت شده است

تعریف مفاهیم:

الف- تعامل اجتماعی: در راستای توسعه پایداری
اجتماعی، یکی از مواردی که باید بیش از گذشته مورد توجه

معماران قرار گیرد، بحث تعاملات اجتماعی در معماری است. نیاز انسان به تعامل اجتماعی در سطوح مختلف بر کسی پوشیده نیست و طراحی فضای کالبدی برای این تعامل و وظیفه طراحان معمار می‌باشد. قابلیت اجتماع‌پذیری فضای معماری می‌تواند میزان تعامل اجتماعی مابین افراد در فضا را کاهش و یا افزایش دهد و به طبع آن سبب افزایش سرمایه‌ی اجتماعی و در نتیجه توسعه پایداری اجتماعی شود. شهر زنده و پویا با شاخصه‌های متفاوتی قابل تعریف است و مهم‌ترین این شاخصه‌ها مشارکت مردم در امور شهر، برگزاری اجتماعات و ایجاد فرصت‌هایی برای تعامل میان شهروندان است. اما ایجاد بستر برای تعاملات اجتماعی، علاوه بر بسترسازی‌های اجتماعی نیاز به بسترسازی کالبدی و خلق فضاهای جدید متناسب با آن نیاز دارد. این واقعیت است که از زمان گذشته تا امروز، در شهرها همواره فضاهایی برای اجتماع مردم و گفتگو در مورد مسایل مختلف وجود داشته است. برگزاری چنین اجتماعاتی تا امروز مهم‌ترین وجه پویایی شهرها محسوب می‌شود. روندی که از گذشته وجود داشته امروز در بیشتر شهرهای دنیا در قالب فضاهای اجتماعی و فرهنگی نمود پیدا کرده است. فلسفه ایجاد چنین فضاهایی برخورد و زندگی مشترک انسان‌ها با همدیگر و اشاعه‌ی فرهنگ و هنر و ایجاد فضاهایی برای تعاملات اجتماعی فرهنگی می‌باشد. فضاهای معماری پدیده‌های کالبدی هستند که بازتاب بسیاری از خصوصیات فرهنگی اجتماعی و تمدنی یک جامعه را دارا می‌باشد، ورود عنصری به نام اتومبیل و و به تبع آن خیابان از عوامل اصلی از هم پاشیدن نظام محلات بود. خیابان‌های سریع و فکر نشده که فقط پاسخ به یک نیاز بودند سبب شدند که بسیاری از فضاهای کالبدی مناسب از جمله مرکز تحولات از بین برود و یا حضوری کم‌رنگ داشته باشند که خود این خیابان‌ها هم نتوانستند جای خالی این فضاهای مرکزی را پر کنند. از این رو برای کنترل این ناپایداری‌ها باید محیط‌های شهری را به صورتی طراحی کنیم که عاملی برای به وجود آوردن ظرفی برای روابط اجتماعی، به وسیله‌ی ویژگی‌های مفهومی و

کالبدی خود اجتماع و محیط اطراف آن باشد. علت طرح چنین مسأله‌ای را می‌توان در: ایجاد کردن مکانی برای تعاملات اجتماعی، احیا کردن برخی از فعالیت‌های انسانی از دست رفته ولی با ارزش، احیا کردن برخی از رفتارها و عدالت اجتماعی عنوان کرد. مهم‌ترین اصول برای رسیدن به پایداری اجتماعی و تقویت تعاملات اجتماعی در فضاهای باز جمعی عبارتند از: (دهباشی، ۱۳۹۳)

مسئولیت اجتماعی

مجموعه وظایف و تعهداتی است که سازمان بایستی در جهت حفظ و مراقبت و کمک به جامعه‌ای که در آن فعالیت می‌کند، انجام دهد بنابراین علاوه بر حفظ و گسترش منافع سازمان، در جهت رفاه عمومی جامعه نیز انجام می‌گیرد (اسماعیل‌پور و همکاران، ۱۳۹۵)

مفهوم مسئولیت اجتماعی در دهه اخیر به پارادایم غالب و مسلط حوزه‌های اجتماعی تبدیل شده است و کشورها مسئولیت در برابر جامعه و محیط بیرونی را جزئی از استراتژی خود می‌بینند. این مفهوم، موضوعی است که هم‌اکنون در کشورهای توسعه یافته و کشورهای با اقتصاد باز با تمرکز و تاکید فراوان از سوی دولت‌ها، شرکت‌ها و سازمان‌ها، جامعه مدنی، سازمان‌های بین‌المللی و مراکز علمی دنیا دنبال می‌شود (لی و همکاران، ۲۰۱۲) مفهوم مسئولیت اجتماعی در برابر بناهای تاریخی در گذر زمان روندی رو به تکامل و توسعه داشته است. براساس نظریه فردریک در سال ۱۹۶۰، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، به اهمیت اقتصاد اجتماعی و منابع انسانی در جهت تحقق اهداف سازمانی اشاره دارد. در سال ۱۹۶۱ جورج گویدر در کتاب سازمان پاسخگو مقوله ذینفعان سازمانی و پاسخگویی به آنها را مطرح و عنوان کرد که سازمان‌ها در قبال ذینفعان خود مسئول‌اند و باید به آنها حساب پس دهند. اما بر خلاف تئوری ذینفعان، در همان زمان میلون فریدمن اعتقادی به پاسخگویی به همه ذینفعان را نداشت. در سال ۱۹۷۱ کمیته اقتصادی آمریکا، چرخه‌ای سه لایه‌ای از عملکرد اجتماعی سازمان‌ها ارائه کرد؛ از سوی دیگر «مسئولیت اجتماعی» بر

مسئولیت و پاسخ‌گویی به عنوان پایه و اساس رفتار یک سازمان در اجتماع تاکید دارد و ناظر بر چگونگی کسب و کار مسئولانه در برابر آثار تاریخی است. در واقع چون سازمان‌ها و شرکت‌ها تأثیر عمده‌ای بر سیستم اجتماعی دارند، بنابراین فعالیت آنها باید به گونه‌ای باشد که اثرات مثبت حاصل از آن را به حداکثر ممکن برساند و اثرات منفی را به حداقل کاهش دهد و به عنوان یکی از تأثیرگذارترین اعضا جامعه، نگران نیازها و خواسته‌های درازمدت جامعه باشد و در جهت رفع معضلات آنها بکوشد (اسفیدانی، ۱۳۹۱).

سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از منابع می‌داند که در سازمان‌های اجتماعی به صورت ذاتی وجود دارد و در جامعه‌پذیری افراد و رشد شناختی و اجتماعی موثر است و از طریق این رویکرد ارزش‌های مشترک و گرایش‌های فردی مثبت ایجاد می‌شود که می‌تواند دارای پیامدهای مطلوبی مانند بهبودی نتایج فعالیت‌های اقتصادی باشد (سواس و همکاران، ۲۰۱۴).

امروزه در کنار سرمایه‌های انسانی و اقتصادی، سرمایه دیگری به نام سرمایه اجتماعی نیز مورد توجه قرار گرفته است (کلانتری، ۱۳۹۰). سرمایه اجتماعی، یا بعد معنوی یک اجتماع، میراثی تاریخی است که از طریق تشویق افراد به «همکاری» و «مشارکت» در تعاملات اجتماعی، قادر است به حل میزان بیشتری از معضلات موجود در آن اجتماع، فائق آید و حرکت به سوی رشد و توسعه شتابان اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ... را امکان‌پذیر سازد (گو، ۲۰۱۳).

در واقع سرمایه اجتماعی را می‌توان در کنار سرمایه‌های اقتصادی و انسانی، بخشی از ثروت ملی به حساب آورد که بستر مناسبی برای بهره‌برداری از سرمایه انسانی و فیزیکی (مادی) و راهی برای نیل به موفقیت قلمداد می‌شود. بدون سرمایه اجتماعی، هیچ اجتماعی به هیچ سرمایه‌ای نمی‌رسد، به طوری که بسیاری از گروه‌ها، سازمان‌ها و جوامع انسانی، بدون سرمایه اقتصادی و صرفاً با تکیه بر سرمایه انسانی و

اجتماعی توانسته‌اند به موفقیت دست یابند، اما هیچ مجموعه انسانی، بدون سرمایه اجتماعی نمی‌تواند اقدامات مفید و هدفمندی انجام دهد. از سوی دیگر، سرمایه اجتماعی، به زندگی فرد، معنی و مفهوم می‌بخشد و زندگی را ساده‌تر و لذت‌بخش‌تر می‌کند. پس به طور کلی می‌توان گفت: هر چه سرمایه اجتماعی ملتی بیشتر باشد، آن ملت، خوشبخت‌تر و ثروتمندتر خواهد بود. برخی از ابعاد جنبه‌ها و اشکال سرمایه اجتماعی که گاه از آنها به عنوان ارزش‌های اجتماعی نیز یاد می‌شود. عبارت‌اند از: اعتماد، صداقت، حسن تفاهم، سلامتی نفس، هم‌دردی، دوستی، همبستگی، فداکاری و این ابعاد از طریق جریان‌های اطلاع‌رسانی مثل آموزش مربوط به مشاغل، تبادل عقاید، تبادل اطلاعات، هنجارهای مربوط به معاملات در شبکه‌های اجتماعی، مشارکت‌های مردمی، گروه‌های خودیاری و نوع دوستی و روحیه جمع‌گرایی در برابر فردگرایی و ... بین اعضای شبکه‌های اجتماعی شکل می‌گیرد، به طوری که جای پای این بحث را در روابط تمامی گروه‌های اجتماعی از قبیل بناهای مذهبی (مسجد، کلیسا و...)، ورزشی (باشگاه‌ها)، مدنی (انجمن‌ها، اتحادیه‌ها، احزاب و رسانه‌های مستقل)، آموزشی و تربیتی (مدارس، دانشگاه‌ها) و در نهایت بناهای تاریخی نیز می‌توان مشاهده کرد (چن، ۲۰۱۳).

ارزش‌های فرهنگی

شناخت ارزش هر پدیده‌ای ارتباطی مستقیم با اعتبار، آگاهی و خواست افرادی دارد که تلاش آنها بر این امر استوار است که ارزش‌های پدیده‌ای را شناسایی و ارزیابی کنند. در این میان، آثار تاریخی از پدیده‌های ارزشمندی است که توانسته ارزش‌های فرهنگی، تاریخی، اجتماعی، مذهبی و ... را در خود متجلی نماید. شناخت جامع عوامل اجتماعی در حفظ و احیای آثار تاریخی و بناهای اسلامی در راستای شناخت کامل فرهنگ و هویت آن جامعه‌ای است که آثار تاریخی در آن قرار دارد. چنین شناختی می‌تواند ابعاد مختلف جهان بینی انسان‌های جامعه را در دوره‌های تاریخی نمایان سازد (فدائی نژاد، ۱۳۹۳).

آگاهی عمومی

نظامی اخلاقی و اجتماعی شامل احساسات و باورها و ارزش‌های مشترک میان افراد جامعه که خارج از اختیار فرد و همچون نیرویی مستقل بر او تأثیر می‌گذارد (دانشور و شبیری، ۱۳۹۴).

بناهای تاریخی هر کشور پیشینه تاریخی آن کشور محسوب می‌گردد و این آثار دارای ارزش و اهمیت فراوانی هستند مردم با دیدن آنها به وحدت ارزش‌های انسانی پی می‌برند و آثار باستانی را میراثی همگانی می‌دانند. هر تکه‌ای از ایران دارای ارزش تاریخی است و تمدنی چند هزارساله است و برای حفظ و نگهداری آن باید تلاش بسیار نمود. خوشبختانه برنامه وسیع و دامنه داری همانند یک جهاد ملی برای حفظ و نگهداری آثار معماری باستانی در کشور در حال انجام می‌باشد بنابراین شاید بررسی آنچه در زمینه نگاهداری و مرمت آثار باستانی در پاره‌ای کشورهای اروپایی معمول گشته از نظر آگاهی مردم سرزمین ما بی‌فایده نباشد و توجه به بهره‌گیری از تجربیات بی‌شماری که در این باره بعمل آمده است بتواند ما را در این راه یاری نماید. نخستین نکته‌ای که در امر تعمیر بناهای باستانی پیش می‌آید آنست که از نظر اسلوب و شیوه چه رویه‌ای را باید پیش گرفت آیا هنگام تعمیر یک اثر تاریخی باید در نظر داشت که آنچه در معرض انهدام قرار گرفته است (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۴) درست همانند آنچه بهنگام آبادانی در آن بنا به چشم می‌خورده است دوباره زنده کرد یا آنکه در ترمیم خرابی‌ها باید به بهتر ساختن بنا توجه نمود. در حدود یک قرن پیش کشورهای اروپایی پذیرفته بودند که هنگام تعمیر یک بنای تاریخی باید همه بخش‌های آن را به شیوه معماری و زینت‌های قرون میانه در آورد و این طرزتفکر چنان میان باستان‌شناسان و معماران و هنرمندان طرفدار پیدا کرده بود که حتی پاره‌ای بناها را هم که نیازمند به مرمت نبود به این شیوه درآوردند به این ترتیب بسیاری از ساختمان‌های باشکوه رنسانس از میان رفت. این‌گونه تغییرات بر آن نظر استوار بود که معمولاً یک ساختمان تاریخی در دوره‌های گوناگون

پدیدار گشته و بخش‌های مختلف آن به شیوه‌های متنوع بوجود آمده است از اینرو لازمست برای بخشیدن هماهنگی بیشتر به تمامی اثر همه قسمت‌های آنرا به شیوه واحد در آورد. ولی کم کم در مقابل این گروه عده دیگری پیدا شدند که نه تنها این رویه را نمی‌پسندیدند بلکه اعتقاد آنها بر آن بود که مجموعه یک بنای تاریخی هر چه باشد خود یک حقیقت تاریخی است و باید آنچنان که هست به آن احترام گذاشت و این گروه بر مبنای یک عکس‌العمل طبیعی آنچنان در عقاید خود جلو رفتند که اگر بر حسب مثال در یک بنای باستانی بخش بسیار زشت و ناپسندی هم که به هیچ وجه نه ارزش هنری داشت نه از نظر شیوه در خور اهمیت بود فرو می‌ریخت بر آن بودند که باید آن بخش را بی‌کم و کسر به حال اول در آورد در هر حال چنین بنظر می‌رسد که در امر تعمیر و مرمت بناهای باستانی نمی‌توان یکباره ذوق و سلیقه را کنار گذاشت و کورکورانه از تاریخ پیروی کرد همچنین نمی‌توان یکباره سلیقه شخصی را جایگزین یک واقعیت تاریخی و باستانی نمود. ما در ایران بناهایی چون مسجد جامع کهنه اصفهان را داریم که خود گویای ده قرن بلکه بیشتر تاریخ معماری در ایران است بخش‌های گوناگون آن هر یک به شیوه زمان خود ساخته شده و تزیین گردیده است و همه آنها به سهم خود دلپسند و زیباست و بعلت همبستگی شیوه در معماری ایرانی ضمن قرون متمادی تعادل هماهنگی هم در این بنا از میان نرفته است و ما هرگز نمی‌توانیم به خود اجازه دهیم در تعمیر این بنا شیوه سلجوقی را بر صفوی یا صفوی را بر تیموری رجحان دهیم ولی اگر در همین بنا کاشی از کاشی‌کاری‌ها بکلی از میان رفته باشد و هیچ‌گونه سندی هم در دست نباشد که از روی آن بتوان به نقش اولیه آن تزیین پی برد در آنحال شاید روا باشد هنگام پدید کردن آن بخش به حفظ هماهنگی در تمامی بنا و کیفیت ممتاز آن به هر حال بیشتر سلجوقی است تا صفوی آن قسمت را به شیوه عالی در آوریم و از کاشی خشتی که در دوره‌های بعد متداول گشت صرف‌نظر نمائیم. نکته دیگری که در امر تعمیر و تجدید بناهای باستانی پیش می‌آید آنست که پاره‌ای اوقات

با یاری شهروندان و مشارکت مستمر مسئولین و شهروندان در کنار یکدیگر به نتیجه‌ی مطلوب نخواهد رسید (عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۴).

تعامل اجتماعی

تعاملات اجتماعی، قابلیت مردم برای همکاری، به مثابه یک گروه یا بخشی از جامعه، برای کارهایی است که نفعی مشترک دربردارد (قره بگلو و همکاران، ۱۳۹۵).

تعاملات اجتماعی، فضای عمومی تاریخی، هم‌نشستی، هم‌ساختی، عوامل روانی- اجتماعی، عوامل فضایی- کالبدی، بناهای انسانی. در دوران معاصر با افزایش فردگرایی، توجه به محیط کالبدی بعنوان محمل انسان‌های هم‌جواری، در جهت نزدیکتر کردن آنان به یکدیگر و جبران بخشی از تعاملات اجتماعی از دست رفته جاری در بناها و بافت‌های تاریخی و شهری گذشته، اهمیت بیشتری یافته است. کنکاش در چگونگی سازگاری و ترکیب کردن زمینه‌های کالبدی فضای معماری و زمینه‌های روانی اجتماعی استفاده کنندگان از آن، بوسیله طرح محیط کالبدی و با معیت هم‌ساختی بالای این دو وجه، گامی هرچند کوچک در جهت نزدیکتر کردن انسان‌های حاضر در فضای معماری، خصوصاً فضاهای عمومی ابنیه مسکونی، فرهنگی، آموزشی و درمانی، که جزو بناهای آنتروپوفیلیک (انسانی) محسوب می‌شوند و روح انسان‌ها در آنها، مخاطب فضاست، بردارد. مسئله ایجاد روابط اجتماعی مطلوب در فضاهای تاریخی و اسلامی و افزایش فرصت‌های تعامل اجتماعی در ساختمان‌های عمومی توسط طراحان، زمینه ساز کنکاش در خصوص نوع و میزان تأثیر عامل‌های انسانی- کالبدی و فرآیند آن، در این مسئله شد (اسفیدانی، ۱۳۹۱).

رفتار شهروندی

مجموعه‌ای از رفتارهای داوطلبانه و اختیاری که بخشی از وظایف رسمی فرد نیستند، اما با این وجود توسط افراد انجام و باعث بهبود مؤثر وظایف و نقش‌های سازمان می‌شوند. (لوری و گابریل، ۲۰۱۲).

در فرآیند توسعه و تکامل بناهای تاریخی و اسلامی،

یک اثر تاریخی بکلی ویران گشته و هنگامی در صدد تعمیر آن برمی‌آیند که فقط چند پی باقی مانده و توده‌ای به هم انباشته بیشتر از بنا به جای مانده است در این‌گونه موارد با توجه به مدارک و اسناد این بنا را همانند آنچه در گذشته بوده است بر پا کرد یا آنکه لازمست در ساختن مجدد آن ذوق و سلیقه تازه‌ای به کار برد و مهر قرن حاضر را بر آن زد؟ البته اهل فن در همه موارد با دوباره‌سازی بناها با همان مصالح و صد در صد با همان اسلوب پیشین موافق نیستند و در اینگونه موقعیت‌ها گذاشته از رعایت احترام عقیده مردمان شهری که اثر تاریخی به آن تعلق داشته است (دهباشی، ۱۳۸۹).

مشارکت شهروندی

مشارکت شهروندان، فرایندی آگاهانه و داوطلبانه است که دربردارنده دخالت شهروندان در امور عمومی و در سطوح مختلف تصمیم‌گیری‌های اداری و سیاسی و انداختن رأی به صندوق تا مساعدت مستقیم به ارضای نیازهای اجتماعی و همچنین دخالت مردم در کارکرد سازمان‌هایی است که حیات کاریشان به آن بستگی دارد (جلال و آورین، ۱۳۹۲).

توجه به نقش و حضور شهروندان بعنوان صاحبان اصلی این ابنیه موجب استمرار در حفاظت از بافت‌های تاریخی خواهد شد (اسفیدانی، ۱۳۹۱). همچنین مردم نیز در به‌سازی، بازسازی و مرمت این مجموعه مسئولان را همراهی خواهند کرد. مشارکت شهروندان و مدیریت شهری را گامی موثر در جهت حفظ بخش‌هایی از بافت‌های فرسوده اما با ارزش در دل بافت‌های شهری می‌باشد. متأسفانه این امر مهم همواره از نظرها دور مانده است و این اقدام می‌تواند به مثابه زنجیره‌ای در تصمیم‌گیری برای احیاء و حفظ این بافت‌ها، تاثیرگذار باشد چرا که در غیر این صورت هویت‌های تاریخی و ارزشمند این بناها از بین خواهد رفت. این نوع مشارکت یکی از الزامات زندگی شهری است و هنگامی تحقق می‌یابد که شهرنشینان از حالت فردی که صرفاً در مکانی به نام شهر زندگی می‌کنند، بیرون بیایند و به شهروند فعال تبدیل گردند، لذا حفاظت از این میراث به جز

از آن در جایگاه ارزشی ماندگار برای همه زمان‌ها و مکان‌ها تضمین کرد.

آثار مثبت احیای بناهای اسلامی

با رشد هنر معماری اسلامی، ساخت مساجد بزرگ در مرکز شهر به منظور تمرکز بر فرهنگ دینی و تمدنی اسلام در اولویت امور قرار گرفت. بنابراین ساخت اولین مسجد با معماری اسلامی زیبا خیزشی برای دعوت به اسلام بود تا علاوه بر اینکه مسلمانان در آن به اقامه نماز بپردازند، گردهم آمده و امور سیاسی و قضایی در آنجا انجام دهند. از سوی دیگر معماری اسلامی به ویژه در مساجد دلیلی بر ایمان به خدا و تقوا بود که خداوند اجازه داد آن را بالاتر از خانه‌ها بسازند. پیش از برای مساجد وظیفه دینی و ملی تعریف شده بود که امور مختلفی حتی اعلام ازدواج و برنامه‌های سیاسی در راستای گردهم آمدن مسلمانان در آن انجام می‌شد، بنابراین مسجد به عنوان بنایی اسلامی و دینی باید از نظر معماری نیز مورد توجه قرار می‌گرفت که بهترین معماران و هنرمندان اسلامی با تأکید بر ارزش‌های دینی مسجد را بیشتر از ساختمان‌های دیگر مورد عنایت و ابتکارات غنی هنر معماری اسلامی قرار می‌دادند، به گونه‌ای که هر بخش مسجد با داشتن معماری خاص جلوه و نمایی به این مکان دینی داده است. در راستای ارائه و معرفی تمدن اسلامی و معماری اسلامی به منظور خدمت رسانی به جامعه اسلامی و تحقق اهداف دینی، شهرها نیز با ویژگی خاصی ساخته شدند تا در آن علاوه بر ساخت مساجد، مدارس و ساختمان‌هایی تأسیس شوند که در خدمت فرهنگ دینی باشد و معمار این مؤسسه و تأسیسات را در مرکز شهر با هنر خود می‌آراست تا ساکنان بخش‌های مختلف بتوانند به مرکز شهر رجوع کنند و از معماری این اماکن بهره‌مند شوند. با ساخته شدن درمانگاه‌ها، خانقاه‌ها، مدارس، کتابخانه، بازارها، مغازه‌های عطاری و پارچه فروشی، تجارت رونق گرفت؛ به گونه‌ای که اهتمام به معماری اسلامی بیشترین نقش را در رونق تجارت به عهده داشت و این اماکن با معماری اسلامی نه تنها ارزش‌های دینی را ارائه می‌کردند، بلکه ارزش‌هایی چون

تکیه بر مزیت‌های رفتار شهروندی باید راهبرد اصلی برای مدیریت شهری شهرهای با سابقه سکونت باشد توسعه رفتار شهروندی با شرایط، فرصت‌ها، امتیازات، امکانات، سرمایه‌ها و حمایت‌های ویژه‌اش و به‌رغم تهدیدها و آسیب‌ها و مخاطرات، می‌تواند ارزش‌های کالبدی و تاریخی گذشته را در بطن خویش حفظ کند و به عنوان محرک توسعه ارزش‌گرا از آنها بهره‌بردار (مجبایی، ۱۳۹۱).

آثار مثبت احیای بناهای تاریخی

آنچه گفته شد مروری گذرا بر بخشی از تجارب به دست آمده در مطالعات، برنامه‌ریزی، طراحی و اجرای طرح‌های سامان‌دهی و مرمت بافت‌ها و بناهای با ارزش فرهنگی و تاریخی در شماری از شهرها و روستاهای ایران بود. با نگاهی به این تجارب درمی‌یابیم که بافت‌ها و بناهای با ارزش فرهنگی و تاریخی در فرآیند حفظ و تداوم حیات و باز بهره‌برداری، فرصت‌های بسیار و کم‌نظیری نصیب فضاها و پیرامون خود، شهرها و حتی منطقه می‌کنند و بسترهای متنوعی برای توسعه اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و گردشگری در سطح بنا، شهر و فراتر از آن فراهم می‌آورند. در واقع تجربه سامان‌دهی و مرمت بافت‌ها و بناهای با ارزش فرهنگی و تاریخی شهرهای ایران نشان می‌دهد که مرمت یک بنا، سامان‌دهی یک محور با ارزش فرهنگی و تاریخی، یا برنامه‌ریزی و طراحی در یک بافت با ارزش فرهنگی و تاریخی تنها به خود بافت، محور، یا بنا محدود نمی‌شود. مرمت یک بنا در ایجاد یا باز تولید هویت فرهنگی و تاریخی نقش ارزنده‌ای ایفا می‌کند و در بهبود سیمای شهر یا محله بسیار مؤثر است و آثار اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی نیز توجه به بافت‌ها و بناهای با ارزش فرهنگی و تاریخی می‌تواند با تعریف مزیت‌های شهری، محله‌ای و منطقه‌ای نقش‌های گذشته را احیا و حتی نقش‌های جدید خلق کند. در این فرآیند است که می‌توان به توسعه اقتصادی شهری و محلی امیدوار بود و ماندگاری بناها و بافت‌های با ارزش فرهنگی و تاریخی را به عنوان ثروت و سرمایه ملی و بالاتر

احترام به حقوق دیگران، صلح و امنیت را نیز افزایش و از اخلاق حمایت می‌کردند (شمسی، ۱۳۹۰).

ارتباط بین معماری و ارزش‌های فرهنگی

معماری در مقیاس ساخت بناها نیز در مرتبه معنوی خود نمودی است از تلاش انسانی در جهت ایجاد محیطی ایده‌آل و ناحیه‌ای امن و منظم در دل جهانی ناامن و آشفته. در جهان‌بینی معناگرا، پدیدآوردن معماری در واقع کوششی است در جهت آفرینش نمونه‌های مصنوع و زمینی مکان‌های مثالی مربوط به عالم برتر و جاودان‌های که در تصورات و باورهای معنوی آن قوم همواره مورد توجه و تذکر هستند. در این مرتبه معماری فراتر از مرتبه ملموسات و محسوسات، مظهر امر مقدس و دربردارنده والاترین معناها و حقایق است. آنچه به عنوان معماری یک سرزمین خوانده می‌شود، در حقیقت چیزی نیست جز تجلی تعامل الگوهای فرهنگی مردمان یک بوم با مختصات محیط طبیعی، در قامت عناصر مصنوع با هدف به سامان نمودن جریان زندگی فردی و جمعی انسان‌ها در مراتب گوناگون مادی و معنوی. معماری بیان مصنوع و مادی ساختارها و الگوهای ذهنی انسان‌ها در نحوه به سامان نمودن و نظم دادن به جریان زندگی، در انطباق با شیوه زندگی، طبیعت، جغرافیا و... است. اما الگوهای فرهنگی و ساختارهای ذهنی، نه تنها در نحوه تلقی انسانها از چیستی و مفهوم شهر و معماری، بلکه در صورت شهر و معماری نیز قابل بازیابی و مشاهده است. ذکر این نکته نیز حایز اهمیت است که در هر محدوده سرزمینی، بنا به علل گوناگون، برخی از عوامل تعیین کننده فرهنگی نقش مهم‌تری در شکل دادن به الگوهای فرهنگی مردمان آن سرزمین ایفا می‌نمایند. از میان عوامل تعیین کننده فرهنگی (نظیر شرایط اقلیمی، جغرافیایی و) جهان‌بینی و نظام اعتقادی از جمله مهم‌ترین عوامل فرهنگ‌ساز و عاملی مهم در انسجام یک اجتماع فرهنگی است. نظام اعتقادی در جامعه‌ای با جهان‌بینی معنوی سرچشمه اصلی ارزش‌ها، باورها و آرمان‌های جامعه را تشکیل می‌دهد؛ تحت تاثیر جهان‌بینی آن قوم، ملاک تفکر،

احساس و رفتارهای اعضای آن گروه انسانی می‌شود و بی‌تردید تاثیر بی‌بدیل خود را در تمام مصنوعات انسانی از جمله شهر و معماری برجای می‌گذارد معماری به عنوان یک پدیده اجتماعی از فرهنگ نشأت گرفته و بر آن تاثیر می‌گذارد و آینه‌ای است از اندیشه‌های انسان در رابطه با فضا، زیبایی شناسی و فرهنگ. جهت‌گیری فرهنگ‌ها، همواره بر مبنای فطرت بشری و اندیشه او انجام می‌شود و همین مسیر در شکل‌دهی به فضای زیست و پیدایش معماری موثر است. چرا که این فضا به عنوان یک نیاز بشری مطرح است و این‌گونه نیازها همواره در مسیر عقل و فطرت الهی پاسخ داده می‌شوند. بنابراین معماری را قبل از اینکه یک تخصص فنی بدانیم یا از نظر هنری به آن بنگریم، باید به جنبه فرهنگی آن توجه کنیم. فضای معماری بر مبنای مفاهیم فرهنگی در عرصه زمان به رشد و تعالی می‌رسد و در بعد مکان تجلی می‌یابد. هنر به عنوان یک سیستم ارتباطی با زبان و فرهنگ در ارتباط می‌باشد و برای دریافت پیام موجود در آن، باید زمینه فرهنگی‌ای که هنر در مسیر آن بوجود آمده، مورد شناخت و مطالعه قرار گیرد، در غیر این صورت مفاهیم آن به خوبی قابل درک نخواهد بود. یکی از وظایف هنرمند در این میان آن است که افراد عادی را در جهت نظم بخشیدن به جهان فرهنگی‌شان یاری دهد. و در حقیقت هنرمند باید نشانه‌های طبیعت را با بیانی قوی‌تر و خواناتر برای مردم عادی به منصف ظهور برساند و موانع را برای آنان رفع کند. خصوصیات فرهنگی هر عصری را می‌توان در معماری آن شناخت، زیرا وقتی معماری تحت تاثیر شرایط متفاوت یک دوره بوجود آید مثل سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و... به محض به وجود آمدن می‌تواند مستقل و زنده شناخته شود و صفاتی مخصوص را به خود بگیرد. وقتی اثرات بوجود آورنده یک اثر معماری از بین بروند آن معماری ممکن است به حیات خود ادامه دهد. حال اگر عوامل بوجود آورنده مطابق با خواستارهای فرهنگی باشد آن معماری ریشه‌های عمیق می‌گیرد و اگر آن عوامل ناپایدار باشند معماری فاقد حیات می‌شود و عوامل جدید آن را از میان

برمی‌دارند (دهباشی، ۱۳۹۳).

کهن‌الگوها و ارزش‌های پایدار فرهنگی در بافت تاریخی

برای شناسایی کهن‌الگوها ابتدا باید شرایط بومی منطقه مورد بحث را بررسی کرد. شرایطی که با تأثیرگذاری مستقیم و بی‌واسطه بر ساختار معماری منطقه، نقش تعیین‌کنندگی در برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌سازی سازش‌گر با مغناطیس‌های محیطی دارند. با توجه به شرایط تاریخی، فرهنگی، جغرافیایی (اقلیم و توپوگرافی) و به واسطه‌ی گروه‌بندی شاخص‌های کمی و کیفی تأثیرگذار در معماری بافت و عناصر تشکیل‌دهنده آن که در نهایت به صورت کالبد‌های عینی و ملموس برای استفاده‌کنندگان تجسم پیدا می‌کند، درک بالاتری از کهن‌الگوها حاصل می‌شود.

شهر تهران با اقلیم سرد و مرسوب و فرهنگ متأثر از مذهب جای گرفته است. بافت متراکم، فشرده و نشأت گرفته از نمادهای معماری سنتی، مواد و مصالح و تکنیک‌های سازه‌ای بوم آورد همه و همه بیانگر دانش و هوشمندی گذشتگان در استفاده از داده‌های بومی در راستای تعالی و ارتقاء کیفیت زندگی است. در برخی سازه‌های بافت تاریخی این شهر، گروه‌بندی کلی براساس منشأ و پیش‌زمینه‌ی شکل گرفتن کهن‌الگوهای بومی با توجه به شرایط اقلیمی، فرهنگی - مذهبی و از نتیجه‌ی بررسی و برداشت‌های میدانی در محدوده مورد نظر مشخص شده است (مجبایی، ۱۳۹۱).

در برخی از این سازه‌ها شاهد تیپ‌های متنوع اجزای معماری با کارایی بالا هستیم. تیپ‌های متعدد که به کالبد وجودی بافت معنا بخشیده و دل‌بستگی و حس تعلق را در فضاهای فردی و گروهی به وجود آورده است. انعکاس آگاهانه و توسعه‌ی ریشه‌های تاریخی، بومی، فرهنگی در عین احترام به نقشه‌های شناختی و تصورات ذهنی استفاده‌کنندگان در قالب عناصر سازنده‌ی بناهای موجود، جلوه‌های پایدار بصری و عملکردی منحصر بفرد را نمایان می‌سازند.

استفاده از قوانین علم هندسه از جمله تناسبات طلایی در طراحی سطوح و احجام خالص برخوردار است از سه شکل

اصلی، تبدیل مربع به دایره با استفاده از تکنیک‌های خاص در گنبدخانه مساجد، تقارن (جفت) و عدم تقارن (پادجفت) در پلان بناها با کاربری‌های متفاوت، حیاط و نقش کلیدی‌اش در سازماندهی عناصر اطراف آن در مقیاس‌های کوچک و بزرگ منجر به خلق صور متنوع متکامل در کالبد بافت شده‌اند که در آثار بجا مانده به خوبی مشهود است. به هر روی، آثار بجا مانده بخشی از تفکرات طراحان را در مواجهه با مسائل جاری و محیطی بازگو می‌کنند. در نتیجه بهره‌گیری از دانش و تلفیق آن با تجربیات گذشتگان مسیر هموارتری را در نیل به بوم‌گرایی باعث می‌شود (خمالمو، ۲۰۱۴).

در نتیجه می‌توان اظهار کرد که تأکید صرف بر تفکرات مدرن و نحوه نگرش آنها به جهان هستی در قالب معماری به خرسندی زودگذر از نتیجه‌ی طراحی منجر شده و مخاطب را به سیری کذایی سوق می‌دهد. بنابراین توجه به ارکان مؤثر و شکل‌دهنده به هویت معماری بومی بافت‌های تاریخی به عنوان هسته اولیه شکل‌گیری جوامع شهری روستایی، می‌تواند دستاوردها و راه‌کارهای تعیین‌کننده‌ای در فرآیند برنامه‌ریزی و تصمیم‌سازی موفق برای طرح‌های جدید با رویکردهای بوم‌گرا داشته باشد (جنت، ۱۳۹۱).

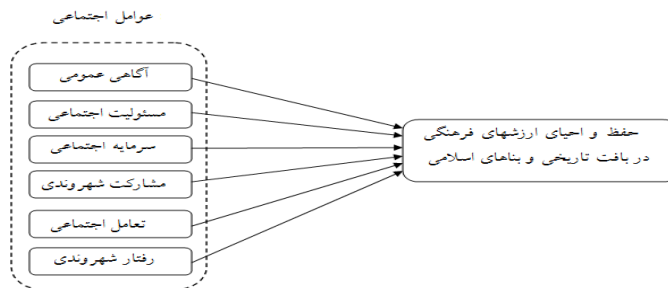
حوزه‌ی توزیع فضایی فعالیت‌ها در عناصر تأثیرگذار در بافت‌های تاریخی و اسلامی

بازار هر شهر تا اوایل قرن معاصر با سایر فضاهای شهری ارتباطی ارگانیک و منسجم داشت اما از آغاز دوره‌ی معاصر و در پی توسعه شهرها و ایجاد خیابان‌هایی برای دسترسی سواره و تعیین الگوهای سکونت و شهرنشینی، ارتباط آن با سایر فضاهای شهری به تدریج گسیخته شد (بهشتی، ۱۳۹۳). با وجود معانی متعدد بازار و جایگاه مهمی که در تحلیل اقتصاد و سیاست ایران مدرن به خود اختصاص داده است، عمدتاً سنجش نقادانه‌ای در مورد آن صورت نگرفته و در بسیاری از مطالعات تخصصی، تعریف بازار همچنان در ابهام باقی مانده است. از آن جایی که بازارهای مربوط به تمدن و فرهنگ اسلامی، به ویژه بازارهای ایران، به دلیل

از انحا و تقریبا به طور کامل در بافت شهری و در مواردی در کل جامعه با آن روبرو هستیم و در واقع بازار بخش از پایدار اجتماعی تام یا جامع را گزارش می‌کند. از آن جایی که محیط آن با حدودی قابل تحدید و بازشناسی جغرافیایی و تاریخی و جامعه شناسی است آگاهی از مسائل آن به آشنایی بیشتر با نظام جامعه شهری منجر می‌شود (آریان‌فر، ۱۳۸۹).

مدل مفهومی:

جدول ۲- معادل فازی عبارات کلامی (سیتی و همکاران، ۲۰۱۹)

رخ داده است. تحقیق حاضر به لحاظ هدف، کاربردی است چون به دنبال بررسی یک مسئله واقعی و دانش تخصصی می‌باشد و می‌تواند نتایج و یافته‌های حاصل از آن برای مدیران در راستای اعتلای نوآوری سازمانی سازمان‌های مربوطه قابل استفاده باشد و از نظر روش گردآوری داده‌ها توصیفی و از نوع پیمایشی-تحلیلی است که با اهداف و فرضیه‌های این تحقیق تطابق دارد، زیرا که این امکان را فراهم می‌سازد تا به داده‌های مورد نیاز از طریق طرح نمونه‌گیری در قالب متغیرهای مورد مطالعه دست یافت و از این طریق روابط بین آنها را مشخص ساخت و در فرآیند تصمیم‌گیری آتی مدیران آنها را به کار گرفت. بنابراین تحقیق حاضر به دلیل از نظر هدف کاربردی است و از نظر شیوه گردآوری و تحلیل اطلاعات نیز این تحقیق توصیفی و از نوع پیمایشی است همچنین به لحاظ زمانی نیز این تحقیق از

روش شناسی تحقیق:

روش تحقیق:

این تحقیق، با توجه به نوع زمینه و نوع سؤال از نظر گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات توصیفی خواهد بود. در تحقیق توصیفی، سؤال ناظر بر چگونگی واقعه تحقیق است و فرضیات پاسخ سؤالاتی از نوع چگونگی است. در تحقیقات توصیفی می‌توان ویژگی‌های جامعه مورد مطالعه را از طریق روش پیمایشی ارزیابی نمود. روش پیمایشی نوعی بررسی منظم است که عمدتاً با استفاده از پرسشنامه یا مصاحبه در جمع‌آوری اطلاعات به منظور توصیف و تبیین عقاید، نگرش‌ها و رفتار گروه‌های نمونه از مردم بکار گرفته می‌شود. یکی از وظایف تحلیل پیمایش توصیف خصوصیات مجموعه‌ای از موردهاست. در این رویکرد محقق تغییری ایجاد نمی‌کند، بلکه به دنبال تغییری است که به طور طبیعی

$$n = \frac{115 \times (1/96)^2 \times 0/5 \times (1-0/5)}{(0/05)^2 \times (115-1) + (1/96)^2 \times 0/5 \times (1-0/5)} \cong 88$$

نوع مقطعی می‌باشد.

جامعه آماری:

نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران ۸۸ می‌باشد، روش نمونه‌گیری تصادفی ساده در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفته است.

روش گردآوری اطلاعات

روش‌های مختلفی برای جمع‌آوری اطلاعات از جامعه مورد مطالعه وجود دارد از جمله پرسشنامه، مصاحبه، مشاهده و روش بررسی اسناد و مدارک. اما از آنجایی که پژوهش حاضر از نوع توصیفی-پیمایشی است ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، پرسشنامه است.

جامعه آماری در این پژوهش با توجه به متغیرهای تحقیق، کارشناسان و خبرگان سازمان میراث فرهنگی و استادان و فرهیختگان در این زمینه می‌باشد. بر اساس بررسی به عمل آمده نیز حجم جامعه آماری برابر با ۱۱۵ نفر می‌باشد. لذا با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه آماری نفر تعیین شده است:

$$n = \frac{NZ^2 \frac{\alpha}{2} P(1-P)}{\epsilon^2 (N-1) + Z^2 \frac{\alpha}{2} P(1-P)}$$

پایایی پرسشنامه

متغیرها	آلفای کرونباخ	آلفای کرونباخ کلی
آگاهی عمومی	۰٫۸۵۲	۰٫۸۸۷
مسئولیت اجتماعی	۰٫۸۱۲	
سرمایه اجتماعی	۰٫۸۲۴	
مشارکت شهروندی	۰٫۸۳۹	
تعامل اجتماعی	۰٫۸۷۷	
رفتار شهروندی	۰٫۸۹۰	
حفظ بناهای تاریخی و اسلامی	۰٫۸۹۰	

جمعیت شناختی تحقیق: به جدول، ۶۵ نفر آنها مرد می‌باشند، که ۷۳ درصد جامعه آماری را تشکیل می‌دهند و ۲۳ نفر آنها زن می‌باشند، که ۲۷ درصد جامعه آماری در این پژوهش ۸۸ نفر می‌باشند که با توجه جنسیت:

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۶۵	۷۳
زن	۲۳	۲۷
کل	۸۸	۱۰۰

گروه‌های سن: بررسی‌ها نشان می‌دهد که ۱۰٪ افراد کمتر از ۳۰ سال، ۵۵٪ افراد بین ۳۱ تا ۴۰ سال، ۲۶٪ افراد بین ۴۱ تا ۵۰ سال و ۹٪ افراد بالاتر از ۵۰ سال می‌باشند. سن جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش در جدول (۲-۴) و نمودار (۴-۲) آورده شده است.

سن	فراوانی	درصد
کمتر از ۳۰ سال	۱۰	۱۲

۵۱	۴۵	۳۱ تا ۴۰ سال
۲۷	۲۴	۴۱ تا ۵۰ سال
۱۰	۹	بالتر از ۵۰ سال
۱۰۰	۸۸	کل

میزان تحصیلات

بودند در این پژوهش ۱۴ نفر است که میزان فراوانی آنها ۱۶٪ می‌باشد و کمترین مقدار را دارد. همچنین تعداد کسانی که دارای مدرک لیسانس بودند ۴۸ نفر معادل ۵۵٪ و که بیشترین مقدار را به خود اختصاص داده‌اند.

میزان تحصیلات جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش در جدول (۴-۳) و نمودار (۴-۳) آورده شده است. از بین کسانی که دارای مدرک فوق دیپلم و پایتتر

فراوانی	تعداد	تحصیلات
۵۴	۴۸	لیسانس
۳۰	۲۶	فوق لیسانس
۱۶	۱۴	دکتری
۱۰۰	۸۸	کل

سابقه شغلی

۶ تا ۱۰ سال، ۲۴ نفر (۲۷٪) سابقه ۱۱ تا ۱۵ سال، ۴ نفر (۵٪) سابقه ۱۶ تا ۲۰ سال دارند.

از مجموع ۱۴۸ نفری که به این سؤال پاسخ داده‌اند، ۱۵ نفر (۱۷٪) سابقه ۵ سال و کمتر، ۴۵ نفر (۵۱٪) سابقه

درصد فراوانی	فراوانی	سابقه
۱۷	۱۵	زیر ۵ سال
۵۱	۴۵	۵ تا ۱۰ سال
۲۷	۲۴	۱۱ تا ۱۵ سال
۵	۴	۱۶ تا ۲۰ سال
۱۰۰	۸۸	مجموع

نرمال بودن داده‌ها

می‌گیرد. فرض‌های آماری مربوط به توزیع نرمال به صورت زیر مطرح می‌شود:
H: داده‌ها دارای توزیع نرمال هستند. **H₁:** داده‌ها دارای توزیع نرمال نیستند. به دلیل اینکه سطح معناداری متغیرهای تحقیق بزرگتر از ۵ صدم است و نیز مقدار آماره کولموگروف-اسمیرنوف بین $+1/96$ و $-1/96$ قرار دارد، فرض صفر تایید و ادعای نرمال بودن توزیع این متغیرها پذیرفته می‌شود.

همان‌گونه که اشاره شد قبل از آزمون فرضیات تحقیق برای انتخاب نوع آماره به منظور آزمون فرضیات، لازم است فرض نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف مورد بررسی قرار گیرد. این آزمون جهت بررسی ادعای مطرح شده در مورد توزیع داده‌های یک متغیر کمی مورد استفاده قرار

متغیرهای مورد مطالعه	آماره کولموگروف اسمیرنوف	سطح معنی داری	فرض نرمال بودن
آگاهی عمومی	۱,۹۳۸	۰,۳۴۳	نرمال است

مسئولیت اجتماعی	۱,۹۰۶	۰,۳۸۴	نرمال است
سرمایه اجتماعی	۱,۲۹۷	۰,۰۶۹	نرمال است
مشارکت شهروندی	۱,۲۹۶	۰,۰۶۹	نرمال است
تعامل اجتماعی	۱,۱۰۶	۰,۱۷۳	نرمال است
رفتار شهروندی	۰,۸۹۴	۰,۴۰۱	نرمال است
حفظ بناهای تاریخی و اسلامی	۱,۹۲۸	۰,۳۵۸	نرمال است

آزمون فرضیه‌های پژوهش

شکل‌های پیش رو نشان داده شده‌اند. برای انجام آزمون فرضیه، پس از اینکه از تاثیرگذاری معنی‌دار گویه‌ها و ابعاد بر روی عامل‌ها مطمئن شدیم، به روابط بین متغیرها می‌پردازیم و فرضیه‌های خود را تحت مدل ساختاری (تحلیل مسیر) آزمون می‌کنیم. پس از اعتبارسنجی مدل‌های اندازه‌گیری نوبت به بررسی مدل ساختاری یا درونی تحقیق می‌رسد. در این قسمت نیز معیارهای اعتبارسنجی مدل ساختاری در جدول آورده شده است.

پس از تعیین مدل‌های اندازه‌گیری به منظور ارزیابی مدل مفهومی تحقیق و همچنین اطمینان یافتن از وجود یا عدم وجود رابطه علی میان متغیرهای تحقیق و بررسی تناسب داده‌های مشاهده با مدل مفهومی تحقیق، فرضیه‌های تحقیق با استفاده از مدلیابی معادلات ساختاری نیز آزمون شدند. نتایج آزمون فرضیه‌ها در

نوع اعتبار	شاخص	تفسیر شاخص
اعتبار مدل	ضریب تعیین ^۱ (R ²)	واریانس توضیحی یک متغیر درونزا را نسبت به واریانس کل آن توسط متغیرهای برونزا اندازه‌گیری می‌کند. برای این شاخص مقادیر بزرگ‌تر از ۰/۶۷۰، قوی، بزرگ‌تر از ۰/۳۳۳، متوسط و کمتر از ۰/۱۹۰، ضعیف تلقی می‌شود.
اعتبار مدل	ضرایب مسیر ^۲	ضرایب مسیر بین متغیرهای پنهان باید بر اساس علامت جبری، مقدار و معناداری، نوع رابطه بین دو متغیر را نشان می‌دهد. منفی بودن ضریب، رابطه عکس و مثبت بودن ضریب رابطه مستقیم بین دو متغیر را نشان می‌دهد.

تحلیل یافته‌ها:

به این که مقدار آماره تی خارج بازه بحرانی است (بیشتر از ۱/۹۶ شده است)، با احتمال ۰/۹۵ ادعای محقق مبنی بر این که "آگاهی عمومی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد" تایید می‌گردد. نتایج این تحقیق با مطالعات امین‌زاده و دادرس (۱۳۹۱)، ابراهیمی و مقدسیان (۱۳۹۲) و میرزاخانلری (۱۳۹۵) همسویی دارد.

فرضیه دوم: مسئولیت اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی

فرضیه اول: آگاهی عمومی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد.

نتایج به دست آمده از ضرایب معادلات ساختاری، مقدار ضریب مسیر برای اثر مستقیم آگاهی عمومی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران برابر ۰/۹۰۴ شده است این مقدار در سطح اطمینان ۰/۹۵ معنادار شده است. با توجه

بحرانی است (بیشتر از ۱/۹۶ شده است)، با احتمال ۰/۹۵ ادعای محقق مبنی بر این که "مشارکت شهروندی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد" تایید می‌گردد. نتایج این تحقیق با مطالعات میرزاخانلری (۱۳۹۵) و عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۴) مطابقت دارد.

فرضیه پنجم: تعامل اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد. نتایج به دست آمده از ضرایب معادلات ساختاری، مقدار ضریب مسیر برای اثر مستقیم تعامل اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران برابر ۰/۴۸۴ شده است این مقدار در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار شده است. با توجه به این که مقدار آماره تی خارج بازه بحرانی است (بیشتر از ۱/۹۶ شده است)، با احتمال ۰/۹۵ ادعای محقق مبنی بر این که "تعامل اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد" تایید می‌گردد. نتایج این تحقیق با مطالعات عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۴) مطابقت دارد.

فرضیه ششم: رفتار شهروندی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد. نتایج به دست آمده از ضرایب معادلات ساختاری، مقدار ضریب مسیر برای اثر مستقیم شایستگی فناوری اطلاعات بر مدیریت فرآیند برابر ۰/۴۰۵ شده است این مقدار در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار شده است. با توجه به این که مقدار آماره تی خارج بازه بحرانی است (بیشتر از ۱/۹۶ شده است)، با احتمال ۰/۹۵ ادعای محقق مبنی بر این که "رفتار شهروندی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد" تایید می‌گردد. نتایج این تحقیق با مطالعات ابراهیمی و مقدسیان (۱۳۹۲) و میرزاخانلری (۱۳۹۵) مطابقت دارد.

شهر تهران تاثیر دارد. نتایج به دست آمده از ضرایب معادلات ساختاری، مقدار ضریب مسیر برای اثر مستقیم مسئولیت اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی برابر ۰/۷۲۱ شده است این مقدار در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار شده است. با توجه به این که مقدار آماره تی خارج بازه بحرانی است (بیشتر از ۱/۹۶ شده است)، با احتمال ۰/۹۵ ادعای محقق مبنی بر این که "مسئولیت اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد تایید می‌گردد. نتایج این تحقیق با مطالعات امین‌زاده و دادرس (۱۳۹۱) و ابراهیمی و مقدسیان (۱۳۹۲) دارد.

فرضیه سوم: سرمایه اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد. نتایج به دست آمده از ضرایب معادلات ساختاری، مقدار ضریب مسیر برای اثر مستقیم سرمایه اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی برابر ۰/۰۴۸ شده است این مقدار در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار نشده است. با توجه به این که مقدار آماره تی در بازه بحرانی است (کمتر از ۱/۹۶ شده است)، با احتمال ۰/۹۵ ادعای محقق مبنی بر این که "سرمایه اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد" رد می‌گردد. نتایج این تحقیق با مطالعات آرتولیس (۲۰۱۵) مطابقت دارد.

فرضیه چهارم: مشارکت شهروندی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد. نتایج به دست آمده از ضرایب معادلات ساختاری، مقدار ضریب مسیر برای اثر مستقیم مشارکت شهروندی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی برابر ۰/۴۲۶ شده است این مقدار در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار شده است. با توجه به این که مقدار آماره تی خارج بازه

نتیجه فرضیه‌های تحقیق

نتیجه فرضیه	آماره t	ضریب مسیر (β)	فرضیات تحقیق
تایید	۲,۲۸۴	۰,۹۰۴	H1.1 آگاهی عمومی ← حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی
تایید	2.451	۰,۷۲۱	H1.2 مسئولیت اجتماعی ← حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی
رد	۰,۴۸۰	۰,۰۴۸	H1.3 سرمایه اجتماعی ← حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی
تایید	۳,۴۸۵	۰,۴۲۶	H1.4 مشارکت شهروندی ← حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی
تایید	۶,۳۳۶	۰,۴۸۴	H1.5 تعامل اجتماعی ← حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی
تایید	۵,۵۷۴	۰,۴۰۵	H1.6 رفتار شهروندی ← حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی

نتیجه‌گیری:

تاریخی و بناهای اسلامی برابر ۰/۷۲۱ شده است این مقدار در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار شده است. با توجه به این که مقدار آماره تی خارج بازه بحرانی است (بیشتر از ۱/۹۶ شده است)، با احتمال ۰/۹۵ ادعای محقق مبنی بر این که "مسئولیت اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد تایید می‌گردد.

سرمایه اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد. نتایج به دست آمده از ضرایب معادلات ساختاری، مقدار ضریب مسیر برای اثر مستقیم سرمایه اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی برابر ۰/۰۴۸ شده است این مقدار در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار نشده است. با توجه به این که مقدار آماره تی در بازه بحرانی است (کمتر از ۱/۹۶ شده است)، با احتمال ۰/۹۵ ادعای محقق مبنی بر این که "سرمایه اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد" رد می‌گردد.

مشارکت شهروندی بر حفظ و احیای فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد.

در این پژوهش عوامل مؤثر در حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران مورد بررسی قرار گرفت. بر این اساس سعی شد تا در ابتدا عوامل مرتبط با این عوامل شناسائی گردد. نتایج به دست آمده از ضرایب معادلات ساختاری، مقدار ضریب مسیر برای اثر مستقیم آگاهی عمومی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران برابر ۰/۹۰۴ شده است این مقدار در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار شده است. با توجه به این که مقدار آماره تی خارج بازه بحرانی است (بیشتر از ۱/۹۶ شده است)، با احتمال ۰/۹۵ ادعای محقق مبنی بر این که "آگاهی عمومی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد" تایید می‌گردد.

مسئولیت اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد. نتایج به دست آمده از ضرایب معادلات ساختاری، مقدار ضریب مسیر برای اثر مستقیم مسئولیت اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت

منابع:

- عباس زاده، مظفر، محمدمراد، اصغر (۱۳۹۴). نقش ارزش‌های میراث معماری و شهری در توسعه گردشگری فرهنگی، نقش ارزش‌های میراث معماری و شهری در توسعه گردشگری فرهنگی، علمی و پژوهشی، شماره چهارم.
- عالی، حسین، تاجیک، شهرام (۱۳۹۲). مرمت و احیای بناها و بافت‌های تاریخی، چاپ اول، تهران، انتشارات جهان جام جم.
- فاروقی، جواد، فلامکی، منصور (۱۳۹۱). باززنده سازی بناها و شهرهای تاریخی، چاپ نهم، تهران، انتشارات دانشگاه تهران و نگ، د، تحقیق تفسیری - تاریخی در معماری، صفا پاییز و زمستان، دوره ۱۴.
- لنگ، جان (۲۰۱۰). آفرینش نظریه‌های معماری: نقش علوم رفتاری در طراحی محیط، ترجمه علیرضا عینی‌فر، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- میرزاخانلری، نرگس (۱۳۹۱). حفاظت از بافت تاریخی شهرهای ایرانی اسلامی با رویکرد ارزش‌های غیرکالبدی (مطالعه موردی گذر صالحیه تا محله آخوند قزوین) پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده هنر و معماری.
- آذری، عباس (۱۳۹۲). جزوه آموزشی مبانی سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی با رویکردی شهرسازانه، پژوهشکده فرهنگ، هنر و معماری جهاد دانشگاهی، تهران.
- ابراهیمی احد (۱۳۹۱). فرایند سیاست‌گذاری برای بازنمایی ارزش‌های فرهنگی، تاریخی در بافت‌های تاریخی ایران؛ مطالعه موردی: بازار تاریخی تبریز؛ پایان‌نامه دکترای تخصصی (PhD) دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده هنر و معماری
- ابراهیمی، احد و مقدسیان، مریم (۱۳۹۲). بررسی شناخت متغیرهای وابسته به ارزش در بافت‌های تاریخی فرهنگی جهت برنامه‌ریزی برای بازآفرینی
- نتایج به دست آمده از ضرایب معادلات ساختاری، مقدار ضریب مسیر برای اثر مستقیم مشارکت شهروندی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی برابر ۰/۴۲۶ شده است این مقدار در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار شده است. با توجه به این که مقدار آماره تی خارج بازه بحرانی است (بیشتر از ۱/۹۶ شده است)، با احتمال ۰/۹۵ ادعای محقق مبنی بر این که "مشارکت شهروندی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد" تایید می‌گردد.
- تعامل اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد. نتایج به دست آمده از ضرایب معادلات ساختاری، مقدار ضریب مسیر برای اثر مستقیم تعامل اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران برابر ۰/۴۸۴ شده است این مقدار در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار شده است. با توجه به این که مقدار آماره تی خارج بازه بحرانی است (بیشتر از ۱/۹۶ شده است)، با احتمال ۰/۹۵ ادعای محقق مبنی بر این که "تعامل اجتماعی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد" تایید می‌گردد.
- رفتار شهروندی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد. نتایج به دست آمده از ضرایب معادلات ساختاری، مقدار ضریب مسیر برای اثر مستقیم شایستگی فناوری اطلاعات بر مدیریت فرآیند برابر ۰/۴۰۵ شده است این مقدار در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار شده است. با توجه به این که مقدار آماره تی خارج بازه بحرانی است (بیشتر از ۱/۹۶ شده است)، با احتمال ۰/۹۵ ادعای محقق مبنی بر این که "رفتار شهروندی بر حفظ و احیای ارزش‌های فرهنگی در بافت تاریخی و بناهای اسلامی شهر تهران تاثیر دارد" تایید می‌گردد.

History of Archaeology, 25 (2). DOI: <http://doi.org/10.5334/bha.262>

Kumarlo, M.B, Jokilehto, J (2014). Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites. (Aded & Translated in to Persian by: Hanachi, P). University of Tehran Press. 22- 27.

Kean Siang Chng, Suresh Narayanan, (2017). Culture and social identity in preserving cultural heritage: an experimental study, International Journal of Social Economics, Vol. 44 Issue: 8, <https://doi.org/10.1108/IJSE-10-2015-0271>

Burrough, Peter A and Mc Donnell, Richael A (1998). Principles Of Geographical Information Systems, Oxford University Press, U

Bell, S (1993). The Elements of visual Design in Landscape. E & FN SPON, London

Mikaeili, A.R, Physical Planning of Recreational land Uses in Gilan Province of Iran. Ph. D. Thesis. University of Chukurova. Adana Turkey. Dept. of Landscape Arch. 1996.

یادداشت

¹Coefficient of Determination

شهری، ششمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر مؤلفه‌های شهر اسلام. امین‌زاده، بهناز، دادرس، راحله (۱۳۹۱). بازآفرینی فرهنگ مدار در بافت تاریخی شهر قزوین با تأکید بر گردشگری شهری، مطالعات معماری ایران، پاییز و زمستان ۱۳۹۱، دوره ۱، شماره ۲، از صفحه ۹۹ تا صفحه ۱۰۸.

Feilden, B.M & Jokilehto, J (2007). Management guidelines for world cultural heritage sites. Translated to Persian by

Aristotelis Naniopoulos, Panagiotis Tsalis (2015). A methodology for facing the accessibility of monuments developed and realised in Thessaloniki, Greece, Journal of Tourism Futures, Vol. 1 Issue: 3, <https://doi.org/10.1108/JTF-03-2015-0007>

Downloads:

Gupta, N (2015). Social and Political Factors in Post-Colonial Indian Archaeology: The Case of Sanghol, Punjab, Bulletin of the

²Path Coefficients